

- שבוע 23 3
- 3 חייל במלחמה שאין לו אפשרות לשמוע מנגילה אלא בטלפון האם עדיף שיעשה כן או לא
- 4 חולה שאכל בתענית אסתר האם צריך לשלם את התענית יום אחר
- 5 מי שאינו יכול להתענות בתענית אסתר מחמת חולי וכיוצא בזה האם יש ענין למנוע מעצמו לאכול מעדנים
- 4
- 5 למה לא מצינו כ"ב גילוי אליהו לנשים
- 6 בשנה שנבקע תענית אסתר מוקדם מתי יש להביא זכר למחצית השקל (לנוהגים לתת כל שנה בתענית אסתר של ערב פורים)
- 7 פרה שהובאה מהורו ששם עבדו אותה עבודה זרה האם אסורה בהנאה
- 8 לפי השיטות שיש לחבר עמוד במגילה האם מגילה בלי עמוד פסולה
- 8 דעת הגר"ש אלישיב על מתנות לאביונים שכדאי לתת 50 ש"ח האם הוא לכל עני או לשני העניים יחד
- 8
- 9 האם צריך לשמה בתפירת עמוד למגילה להנוהגים לתפור עמוד במגילה והאם צריך הקפדה על שילוש בחוטים (או תפירה לאורך כל המגילה) בתפירה זו כמו בתפירת יריעות המגילה
- 10 מי שחולם בהקיץ מחמת קשיי קשב וריכוז האם מחוייב לקחת ריטלין לפני קריאת המגילה
- 13 האם האבנים הידועים כאבני דולמן הם עבודה זרה דמרקוליס וא"כ האם יש לשוברם
- 16 למה חזכיר בתרגום אסתר ששמו של המוס שהרכיבו את מרדכי עליו היה שפרגו
- 17 האם מותר או מצוה להסתפר ולרחוץ בתענית אסתר לכבוד פורים
- 20 האם ניתן לתת מתנות לאביונים ע"י צ'ק לפני פורים לאדם הנזקק והגר רחוק
- 22 האם יוצא ידי חובה במשלוח מנות לרשע בפורים

שביחא שאלות המצויות בהלכה

מעורת מוונות בראש חודש שהמתיימה לאחר צאה"כ האם יזכירו ראש חודש בעל המחיה או לא

23

לקבלת גליון שביחא מידי שבוע שלח
questions@shchiche.com

כמו"כ ניתן להשיג עותק מודפס אצל המחבר בכולל וברח' הפז חיים 3 ב' בני ברק.

ניתן להוריד גליונות קודמים בעמדות "קול הלשון" תחת השם "עקיבא משה סילבר"

תלמידי בתי המדרשות מתכבדים לקחת גליון חנם לבית מדרשם ותע"ב

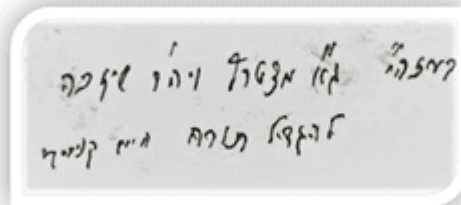
תגובות בטלפון 03-6703111 או בפקס 03-6882239

חלוקת גליונות שביחא בכפוף לתקנון (בכו שביחא שלוחה 6)

השתתפות בהוצאות בשלוחה 5

ההסכמות ומכתבי ברכה על החיבורים הקודמים נתנו ממרנן ורבנן זצוקללה"ה
ויברלחמ"א:

הגר"ח קניבסקי (מצו"ב), הגר"ם שמרנבוך, הגר"ש דבלצקי, הגר"א גרבוז, הגר"ד
דיסקין, הגר"ב שרייבר, הגר"ם קארפ, הגר"א וייס, הגר"ע פריד, הגר"י פישר, הגר"ם
קסלר, הגר"ח"י מישקובסקי, הגר"ש הכהן גראס, הגר"י רצאבני, הגר"ש זעפרני.

הדברים נכתבו בדרך לימוד ומטרתם לעזור את כותב הדברים לעיון בנושאים הנידונים, ואינם מתיימרים
לשמש כתחליף לפסק הלכה או לפוסקי הלכה, ואין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים בלא שאלת חכם.

כל מי שיש בידו השגה, בין בתיקון טעות של ממש או בשיקול הדעת, או כל הערת שיפור על ניסוח או
פרט שיכול היה להיכתב טוב יותר - נשמח מאוד לקבל הדברים, על מנת לתקן הדברים במהדורה הבאה,
ותבוא עלינו ברכה, ויהיה בזה זיכוי הרבים.

ואם ח"ו השתרבב לפום ריהטא מה שהיה עדיף לכתוב באופן אחר - הנני להתנצל על כך מראש ולהשתדל
לתקן הדברים להבא, ושגיאות מי יבין.

חייל במלחמה שאין לו אפשרות לשמוע מגילה אלא בטלפון האם עדיף שיעשה בן או לא

זה יותר טוב לשמוע בטלפון משלא לשמוע כלל ובזום לא כדאי.

להלכה

יש בעיות בשמיעה בטלפון, ראשית כל שאין זה ברור שנחשב הקול של האדם, שנית שיש דבר טינוף מפסיק בין הקורא לשומע, והסכמת הפוסקים שאי אפשר לסמוך על קול כזה (ראה דעת תורה להמהרש"ם סי' תרפט ס"ב והליכות והנהגות פורים עמ' 14 בשם הגריש"א, יבקשו מפיחו עמ' א בשם הגריש"א, הליכות שלמה ח"א פכ"ב הט"ז, מנחת שלמה ח"א סי' ט, מנח"י ח"א סי' לז סק"ז, וע"ע שבט הלוי ח"ה סי' פד), והסברא נותנת שכזה קול נחשב כמו שמשמיע קולו על ידי הקלטה ולא כמו קולו של האדם, דהרי בהקלטה ברור שאינו יוצא גם אם הוקלט והושמע תוך כדי דיבור, וכ"ש שמבואר במשנה שאין יוצא בקול הברה, וכאן הרי גרוע מקול הברה כיון שהוא קול שנעשה על ידי אדם, ויל"ע בזה, ולכן אין ראוי כלל לסמוך על זה.

אבל בודאי שאם אין אפשרות אחרת מהבחינה ההלכתית יותר טוב לשמוע בטלפון משלא לשמוע מכיון שיש איזה צד בהלכה שיוצאים בזה (ראה אג"מ או"ח ח"ב סי' קח וח"ד סי' קכו וח"ד ס' צא סק"ד ומקראי קודש פורים סי' יא ובמכתבו של בעל המקראי קדש בשו"ת מנח"י ח"ב סי' קיג, ויעוי' גם הליכות והנהגות שם הערה 4 בשם החזו"א שיש להסתפק בזה, וכן במנחת שלמה שם בשם החזו"א שאין זה פשוט, ומ"מ העירו בבי מדרשא שלא הוברר מה היה ידוע בזמן החזו"א בזה), ולכן אם החייל רוצה לדעת מה יותר טוב מצד הלכה התשובה שיותר טוב לשמוע בטלפון מלקרוא לבד ממגילה מודפסת, ויתכן שאף מחוייב בזה כיון שיש כאן ספק מדברי קבלה שבספק כזה יש להחמיר כמ"ש המשנ"ב בשם הפמ"ג, אבל המקיל בזה אין למחות בו מאחר שיש כאן כמה צדדים (היינו בצירוף הדיעה העיקרית שאינו יוצא בזה ידי חובה ובצירוף דעת כמה ראשונים שספק דברי קבלה להקל ובצירוף מה שהמשנ"ב ג"כ הזכיר דבר זה ברמז במקו"א ואכמ"ל).

אבל רק צריך לשים לב שלא ייעשה בצורה שיגרום לפעם הבאה להיעשות במקום קריאה אמיתית כשיהיה אפשר לקרוא קריאה אמיתית, כמו שאמרו לא מצא אתרוג לא יביא לא

שביחא שאלות המצויות בהלכה

רימון ולא פריש וכו' עיין שם, והחכם עיניו בראשו.

ומ"מ מכיון שמעיקר הדין הסכמת רוב הפוסקים האחרונים (ובפרט שפעלו לאחר התפתחות הטכנולוגיה צעד נוסף לאחר הטלפון) והמנהג שאין נחשב שקורא מגילה בזה בין לקולא ובין לחומרא, לכן אינו נפטר על ידי זה בקריאת המגילה קודם זמנה לפי תנאי הדינים המבוארים בפוסקים [כגון ז"א ו"ז ו"ג וע"י פוסקים עוד לענין מתחילת הסודש], ומ"מ אם החייל אינו קורא אז יש לו על מה לסמוך כיון שיש כאן צירופים מסויימים שיוכל לסמוך עליהם (דהיינו צירוף דעת האג"מ שיוצאים בשעת הדחק בטלפון עם צירוף הצד שאין חיוב לקרותה קודם זמנה אף באופן שאי אפשר לקרותה בזמנה).

לענין זום לא כדאי כלל שכן יש מקום גדול לומר שזה כבר נחשב כהקלטה גמורה המועברת ממחשב למחשב.

חולא שאנל בתענית אסתר האם צריך לשלם את התענית יום אחר

חולה

אינו צריך לשלם את התענית ביום אחר, מכיון שתענית אסתר אינה חמורה מרוב הצומות האחרים שחולים נפטרו לגמרי, ולא נזכר לשלם תענית אלא רק לענין מי שהוא רק כואב עיניים שמעיקר הדין בשאר צומות יש עליו חיוב תענית, אבל חולה שמעיקר הדין אפילו ברוב שאר צומות פטור מלצום ואסור לצום אינו צריך להשלים, ויותר מזה כ' בכה"ח שגם מי שע"פ חוות דעת הרופא התענית מזיקה לו, לא יצטרך לשלם לאחר מכן התענית ביום אחר, ואף מעוברות ומניקות יש צד בפוסקים שאינן צריכות להשלים התענית ע"י במשנ"ב, אבל חולה גמור פשיטא שאינו צריך להתענות ולא לשלם התענית ביום אחר.

מי שאינו יכול להתענות בתענית אסתר מחמת חוליו וכיוצא בזה האם יש ענין למנוע מעצמו לאכול מעדנים

הנה

לגבי תעניות נזכרו בגמ' ב' אופנים לטעמים באיסור אכילת עידונים בתענית, האחד שיצטער בצרת הציבור, והשני שלא יתראה בפני הציבור אחר שאכל ושתה כעין למה תתראו.

ולכן זה ברור שאין לו להתראות בפני הציבור אחר שאוכל ושותה טוב וניכר עליו שאכל ושתה, וכל שכן שאסור לו לאכול ולשתות בפני הציבור.

אבל לענין אכילת מעדנים בינו לבין עצמו יש מקום לומר שאינו מחוייב להימנע מזה, משום שתענית אסתר אינה תענית של צער כמ"ש במאירי ובעוד פוסקים שהיא תענית של

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

שמחה, והיא זכר לנס שהיו מתעניין באותה שעה, וכן מצינו שהקילו בתענית אסתר בהרבה דברים שנוהגים בשאר תעניות, כמו שהארכתי בתשובה אחרת [ד"ה האם מותר לו מנוח וכו'] ממילא אין מחוייב להימנע ממצעדים כדי להצטער בצרת ציבור.

ואע"פ שהיה מקום לומר שצרת הציבור היא עצם התענית ולא רק אם התענית היא מחמת צרה, אבל הפשטות אינה כן, וגם משמע ממה שהובא ממשו רבינו שם שהצער ר"ל הצרה שמצטערים ממנה.

והשנה שנת תשפ"ד קבעו הרבנים תענית אסתר ליום צום עקב המצב הכואב השורר בארץ הקודש, והנה בזמן שהיתה יד ב"ד תקיפה היו קובעים תענית גמורה לזה, אבל גם עכשיו שאין יד ב"ד תקיפה עכ"פ יש כאן עת צרה שראוי להצטער בצרת ציבור.

למה לא מצינו ב"ב גילוי אליהו לנשים

ערי' בריש שער הקדושה להמהרח"ו שעיקר גילוי אליהו הוא ללמד הסודות לצדיקים לפני שמתגלים נשמות נוספות, ועי' בכתובות גבי רב ענן וכן בתיקונים חדשים לרמח"ל, ונשים אינם מצוות בתלמוד תורה, ואין זו תכליתן לעסוק בתורה.

ועי' בשו"ת אמרי אש סי' י' מש"כ שאין לנשים להיכנס למקום הגברים בברית מילה משום שאליהו שם ואין ראוי שיהיו נשים וגברים בבית אחד במקום אליהו.

ולענין הנידון על אליהו עצמו האם מותר לו שיחה עם האשה ואם יש לו הגדרת אדם או לא, יעוי' בספר פלאות עדותיך של הרב לורנץ שהביא הרבה מאוד מ"מ בכל הנושא הזה לעומקה ולרחבה ולא אטרח להעתיק כל הנידונים בזה, ומ"מ יש לציין דגם אם אין לאליהו דין אדם מ"מ אין זה ראוי להרבות שיחה עם האשה גם כאופן כזה, וראי' לדבר במו"ק כח ע"א עי"ש, ומענין לענין ע"ע בילקו"ש ס"פ בראשית בשם אבכיר.

לענין שאלתך מגמ' דנדרים נ' נראה שבכל פעם שיש צורך מיוחד באליהו שיעשה פעולה מסוימת שרק אליהו יכול לעשות אין זה נכנס לנידון מי ראוי לגילוי אליהו, וכנ"ל לענין שאלתך ממגילת אסתר.

בענין ההערה על רוח"ק (כדברי התד"א לענין רוח"ק שורה על בין איש בין אשה וכו') זה ברור שיש הרבה דרגות ואופנים ברוח"ק, ובהרבה פעמים רוח"ק הכוונה רק ידיעת העתידות, ולפעמים בל' חכמים הביטוי רוח"ק מתייחס רק לרמז בעלמא היוצא מתוך דיבורו בלא מתכוון כלל, ויעוי' ברש"י פ' וישב, ויש רוח"ק שהכוונה לצלילות הדעת הבאה בסייעתא דשמיא ועי' חזו"א ריש יו"ד (וע"ע ימלא פי תהלתך להגראי"ל בראש הכרך), אבל המהרח"ו שציינתי הכוונה לענין ביאור דבריו שגילוי אליהו הוא כעין הכנה והקדמה ושלב שלפני לימוד מפי נשמות הצדיקים, וזה עיקר ענין גילוי אליהו, וזה שייך בגברי ולא בנשי.

שביחא שאלות המצוות בהלכה

אבל אה"נ אם יש צורך שיציל אלי' אשה הטובעת וכיו"ב ועכ"פ כל מה שמותר למי מן העוה"ז, לא מזה קאתינא לאפוקי, אלא רק עיקר ענין גילוי אליהו, אבל אה"נ המובן האקראי של גילוי אליהו להציל מצרות וכיו"ב זה שייך גם באשה ואינו מן הנמנע כמו לגבי מ"ש גבי אסתר, ויעוי' בפ"ק דע"ז וברש"י שם גבי מעשה דר"מ בעל הנס ודוק. לענין דבורה הנביאה ידוע שיש בזה דברי התוס' במס' שבועות רפ"ג שרק הי' שם ע"פ הדיבור וכך קי"ל להלכה בפוסקים כתי' זה של התוס' ודלא כהצד שהי' להתוס' שאשה כשרה לדון, וממילא ממקום שבאת אין להביא ראיה אלא שאין דרך בכך, והזהר קאמר שהדור נענש שנשתנה העולם מסדרי בראשית באופן כזה מחמת שפלות הדור, ואין מביאין ראיה מדברים שנשתנו מסדרי בראשית.

בשנה שנקבע תענית אסתר מוקדם מתי יש להביא זכר למחצית השקל (לנוהגים לתת בל שנה בתענית אסתר של ערב פורים)

יש שכתבו לתת ביום התענית ומ"מ כל המנהגים טובים בזה.

מקורות:

בכה"ח סי' תרצד אות כה כתב שכן משמע בסידור הרש"ש שטוב שיהיה עם התענית לכפר, ועי' בברכות ו ע"ב אגרא דתעניתא צדקתא וברש"י שם, וכן הביאו הפוסקים דברי הגמרא בהלכות תענית שיש לדקדק בתענית ליתן צדקה לעניים שיהיה לכפרה.

והנה כ"ז להנוהגים לתת מחה"ש לפני מנחה בכל שנה בתענית אסתר, שזהו המנהג הרווח שהביא המשנ"ב בשם הפרי מגדים סי' תרצד סק"ד, אולם יש מנהגים נוספים בזה כמו שהובאו ברמ"א ומשנ"ב שם, וכל המנהגים טובים כי הוא מענין זכר למחצית השקל ומעיקר הדין כל זמנים אלו היה מותר להביא בהם מחצית השקל.

אולם בהקשר לדברי הכה"ח הנ"ל, מאידך בשו"ת דברי יציב או"ח ח"ב סי' רצג סק"ד נקט לענין תענית אסתר מוקדם שמצד אחד יביא ביום התענית מחמת אגרא דתעניתא צדקתא ומצד שני יביא גם ביום הפורים הזה עצמו לחשוש להמג"א הנ"ל שבשנה זו שתענית אסתר מוקדמת ואינה סמוכה לפורים חשש יותר לדברי המג"א, והיינו רק בצירוף דברי המג"א שנקט בכל שנה להביא ביום הפורים עצמו לפני קריאת המגילה.

ויצויין שלפי ההלכה בירושלים לקרוא בט"ו נמצא שבכל שנה אין תענית אסתר סמוכה לפורים מיד, ובלוח ארץ ישראל כ' לתת גם בירושלים המחצית השקל בתענית אסתר, (ואולי עדיין משום שהוא קרוב לפורים דפרזים יש בו שייכות למנהגי פורים אבל הוא דוחק), ומאידך הגריש"א והגרשז"א נהגו בירושלים לתת בליל ט"ו, ומן הסתם שלא שינו ממנהגם גם כשחל תענית אסתר מוקדם.

ואעפ"כ יתכן שידודו שבשאר ערים שנותנים כל שנה ביום התענית לא ישנו בין שנה לשנה

שביחא שאלות המצוות בהלכה

כדברי הכה"ח הנ"ל מאחר שהוא דבר התלוי במנהג, ואעפ"כ כל המנהגים נכונים בזה וכנ"ל.

פרה שהובאה מהודו ששם עבדו אותה עבודה זרה האם אסורה בהנאה

בעל

חי נעבד אינו נאסר בהנאה כמבואר בשו"ע (יו"ד סי' קמה ס"ח), ואע"פ שאמרו בגמ' (ע"ז נד ע"א) שהמשתחוה לבהמתו אסרה, אין הכונה שאסור בהנאה אלא שאסור לגבוה להקרבה לקרבן בלבד, כמבואר בקידושין (נז ריש עמוד ב').

ומ"מ יש אופנים שהבהמה נאסרת, וכדלהלן:

א' אם החליף את הבהמה תמורת ע"ז דין הבהמה כחליפי ע"ז ונאסרת (כמבואר בשו"ע שם ס"ט).

ב' אם שחט בהמה לשם ע"ז נאסרה מכיון שאם עשה בה מעשה אסרה (ראה שו"ע שם ס"ח וביו"ד סי' ד' ס"ד).

ג' לגבי המשמשים של הע"ז דהיינו המשמשים של הבהמה הנעבדת, הם נאסרים, עי' בסעיף הבא.

ד' לגבי אם בהמה היא משמשי ע"ז [דהיינו שהבהמה עצמה אינה ע"ז אלא רק משמש לע"ז אחרת] יש נידון בזה, דבפשוטו אינו חמור מהע"ז עצמה, וכך מבואר ברש"י ע"ז נד ע"א ד"ה והאי, ועי' ע"ז בריטב"א [הולאת מוסד הכז קוק עמ' קטו], ואע"פ שלגבי תקרובת ע"ז מצינו שלענין ביטול חמורה מע"ז (סי' קלט ס"ב) אבל לא במשמשיה, אולם ברמ"א סי' קמה ס"ח יתכן שיש שהבינו שהחמיר בזה יותר מע"ז, ועי' ביד אברהם שם ודבריו אינם ברורים וכנראה נפל בהם ט"ס כמו שהעירו שם על הגליון, ומאידך בביאור הגר"א מוכח שלמד דברי הרמ"א באופן אחר שהבהמה היא הע"ז ויש לה תשמיש שאינו בהמה, וכן ברמ"א בסעי' ב' שם לענין הר שהו"א ע"ז מבואר שמיירי שם באופן זה, וכן ברבינו ירוחם שצינו שם לרמ"א (ס"ח לענין בעלי חיים) בתולדות אדם וחווה נתי' יז ח"ד מבואר כמו דמיירי בשתמישי הבע"ח עצמו כשהבע"ח הוא ע"ז וכמו שהביא שם הרמ"א בדרכי משה אות ב, וכך מסתבר שכל ע"ז יכלול בתוכו גם איסור משמשי ע"ז וממילא אם משמשי ע"ז נאסר במחובר גם ע"ז היתה צריכה להיאסר במחובר, וממילא מאחר שאין ע"ז נאסרת במחובר גם משמשי ע"ז אינן נאסרין במחובר וכך פשטות דברי ר"ע במשנה בע"ז מה ע"א שמשמשי ע"ז אינן נאסרין אם הם מחובר, וכן מוכח בחשבון לפי דברי הרמב"ם פ"ח ה"א שגם משמשי ע"ז אינן נאסרין אלא אם כן הם תלוש, דהרי ציפוי לדעתו הם רק משמשי ע"ז ובכל זאת תלייא בפלוגתא בע"ז שם אם חשיב מחובר או תלוש, ועי"ש באור שמח

לפי השיטות שיש לחבר עמוד במגילה האם מגילה בלי עמוד פסולה

הסכמת

הפוסקים הרע"א והדגול מרבבה והבני יונה והחת"ס והפתחי תשובה ביו"ד סי' רעח ס"ב שאפי' ס"ת בלא עמודים אינו פסול מעיקר הדין ודלא כהרמ"א שם שפסל ס"ת כזה לכתחילה בדאפשר לתקן, וכמו שהרחבתי בדברים בתשובה אחרת [ד"ה האם נריך לשמה וכו' מק"ט 7353].

ולכן על אף שנחלקו הראשונים אם לדמות מגילה לס"ת בכמה דברים או לא, אבל אין צד להחמיר במגילה יותר מס"ת, ולכן מגילה כזו אינה פסולה ובפרט שבמגילה יש דעות שא"צ עמודים ושכך מנהג הרמ"א ורוב האשכנזים.

ואם הקורא יודע שמנהגו להקפיד על עמוד אם רוצה יכול לשים עמוד עם המגילה ויש מהאחרונים שהזכירו לענין ס"ת שיועיל, ואע"פ שהוא צ"ע מ"מ הואיל ולא מצאתי חולקים להם להדיא ואין מה להפסיד בזה הלכך יש לומר שיעשה כן, מהיות טוב אל תקרי רע, אם כי אם גוללה כאגרת ואין העמודים בתוך המגילה, אפשר שבזה יודו אותם האחרונים שאינו מועיל כלל.

דעת הגרי"ש אלישיב על מתנות לאביונים שבדאי לתת 50 ש"ח האם הוא לכל עני או לשני העניים יחד

השיעור

של 50 ש"ח שהורה הגרי"ש אלישיב הוא לכל עני שהוא שיעור שמשמח לב העני בכפוף לזמנו ומקומו של ההוראה שהורה הגרי"ש אלישיב.

להרחבה בעניין וכן להוראות אחרות ונוספות מפוסקים נוספים ואף מהגרי"ש יעוי' אגרת הפורים להרב ספטימוס פ"ד ס"ב ובהערה שם.

**האם צריך לשמה בתפירת עמוד למגילה להנוהגים לתפור עמוד
במגילה והאם צריך הקפדה על שילוש בחוטים (או תפירה לאורך
כל המגילה) בתפירה זו במו בתפירת יריעות המגילה**

הנה

לגבי עיקר מגילה הוא מחלוקת ראשונים האם בעינן לשמה או לא, וחיישי' להדעות שצריך לשמה בעיקר מגילה, שהיא נלמדת מספר תורה, והנה לגבי עמודי ספר תורה הסכמת האחרונים דאין תפירת העמודים בגידים לעיכובא, וכמ"ש הרעק"א ביו"ד סי' רעז ס"ב ע"פ כמה דיוקים בלשון הרמב"ם, ונקט דאפי' לא תפרם כלל כשר, ומשמע שחשיב שיש עמודים לס"ת אפילו שהם רק עומדים שם וצל"ע אם חשיב ספר כזה שיש לו עמודים אע"פ שאין להם חיבור כלל לס"ת, אבל עכ"פ אם הם מחוברין בחיבור כל דהו שלא בגידין יהיה חשיב שיש עמודים, וכ"כ הדגול מרבבה שם שאפילו לא נתפרו כלל כשר, וכן הביא דבריו עוד בפתחי תשובה שם סק"ג, והביא גם בשם ספר בני יונה, ובהג"ה שם הביא גם דברי החת"ס יו"ד סימן רעז שנקט ג"כ ע"פ הדגמ"ר והבני יונה הנ"ל שאין גידין מעכבין והביא שאולי מחמת כן נהגו הסופרים לתפור בטאלדארו"ש להראות שאין העמודים מעכבין עי"ש, ועכ"פ נזכר בדברי האחרונים ב' עניינים, הא' שאין הגידים מעכבין והב' שאפי' העמודים אין מעכבין בדיעבד, אבל לכתחילה יש לתפור העמודים בגידין כמו שהביא הרע"א שם מהרמב"ם פ"ט מהל' ס"ת הי"ד וכמו שכתב השו"ע כאן, וא"כ תמוה מה דקילס החת"ס מנהג הסופרים שבטלו המצוה לתפור בגידים כדי להודיע שס"ת כשר בלא עמודים, ועוד צ"ע דמה שאנו מכשירין ס"ת כזה הוא לא משום שאין העמודים מעכבין דס"ת שיש בו עמודים אלא שמחברים שלא בגידין עדיפא מס"ת שאין בו עמודים, וכמו שהביא לעיל מינה דברי הבני יונה, שכ' הבני יונה שאם הוציאו ס"ת שאין לה עמודים יוציאו ס"ת אחרת שיש לה עמודים אם אפשר, ואם הוציאו ס"ת שעמודיה תפורין שלא בגידין אין להוציא אחרת משום פגמה, הרי שחשש באין עמודים יותר להחמיר שלא לקרות בה מס"ת שעמודיה תפורין שלא בגידין, ויש לציין דעמודים נזכרו בגמ' אבל גידין לעמודים לא נזכרו להדיא בגמ', אולם כוונת החת"ס שבאו הסופרים להשמיע עיקר הדין מה כשר מעיקר הדין, ולכן כתב החת"ס שבאו להשמיע שכשר בלא עמודים כלל כיון שגם זה כשר מעיקר הדין, ועדיין צ"ע הרי ממנהגם א"א ללמוד אלא כשהעמודים עכ"פ תפורין באיזה דבר ולא בס"ת שאין בו עמודים כלל, ויל"ע.

עכ"פ מבואר מדברי האחרונים שבדיעבד כשרה אף בלא נתפרו העמודים כלל, ודלא כהרמ"א שם שאם אפשר לתקנה אין קורין עד שיתקנה.

שכיחא שאלות המצוות בהלכה

ואמר לי הגר"ז גרוסברד חתנו של הגרנ"ק שכהיום גם בס"ת אין מקפידים על תפירה מלאה לעמודים כמו בתפירה של יריעות וא"כ כ"ש לפי זה שלא יקפידו בזה בעמודים של מגילה.

ולגבי לשמה בעמודי מגילה אם לא עשה לשמה אין כ"כ מקום להחמיר, חדא דכמה פוסקים לא הצריכו עמודים במגילה כלל, ועי' מהרי"ל ורמ"א, ועוד דאפי' בס"ת אין התפירה לעיכובא ואפי' בלא עמודים כלל כשר וכו"ל, ועוד דיש פוסקים שסוברין שאין שום לשמה במגילה כלל, ועוד דמגילה שלמה שבא לתופרה מסתמא מכוון לשם תפירת מגילה כהחי"א ובדין זה יל"ע, עכ"פ יש די טעמים שלא יצטרך להתיר התפירה ולתופרה מחדש.

ומ"מ לכתחילה בודאי כדאי שיהיה לשמה דהרי הרמ"א סובר שס"ת כזה שלא נתפרה בגידין פסולה לכתחילה אם אפשר לתקנה, וא"כ סובר שהוא מדיני תפירתה בגידין שהשווה דין זה לדין תפירת יריעות, וגם הרמב"ם מהיכן המציא דין זה אם לא שלמד לה מדין יריעות, וממילא כדאי לעשות בהם כעין יריעות גם לפי מה שלמדו האחרונים מהרמב"ם שדינו הוא רק לכתחילה.

וגם לענין צורת התפירה של העמוד אפי' בס"ת יל"ע דאולי יש מקום להדר לפ"ד הרמ"א שתהיה תפירה באופן שהוא כשר לגבי יריעות.

מי שחולם בהקיץ מחמת קשיי קשב וריכוז האם מחוייב לקחת ריטליז לפני קריאת המגילה

ראוי

לשמוע מילה במילה, בפרט אם נוהג כדעת המחבר, ואם יכול לקחת איתו מגילה כשרה ולקרוא אשרי לו, (אע"פ שיש צד שאין כאן דין ציבור), מ"מ במי שמקיל בזה לצאת ידי חובה גם באופן שחולם יש לו על מי לסמוך.

הנה בגמ' אמרי' שגם מי שאינו מבין המגילה כלל יוצא ידי חובה, דאין זה אלא מצוות קריאה ופרסומי ניסא, אבל בב"י ריש סי' קכד לגבי חזרת הש"ץ נקט בדעת הטור שם שהיוצא ידי חובת תפילה בשמיעת חזרת הש"ץ יכולין ויבין את מה שאומר הש"ץ, ומשמע מדבריו שלא יועיל באופן שחולם בהקיץ, וכן יעוי' במשנ"ב גבי ברכת מעין שבע בליל שבת שהזכיר שצריך לכוון מראש ועד סוף, ואמנם מגוף דברי הטור ע"פ הרא"ש וגם מה שהביא שם בשם רב שרירא ורב האי אין הכרח שצריך שלא יחלום, דיש לומר שהכוונה שלא יפסיק, וזה לשון הטור וכתבו רב שרירא ורב האי שצריך שיכוין לכל מה שאומר הש"ץ מראש ועד סוף כאדם שמתפלל לעצמו ואין מפסיקין ולא משיחין ופוסעין שלש פסיעות לאחוריהם עכ"ל, א"כ יש לפרש בדבריו שהכוונה הנצרכת היא לענין שלא יפסיקו ולא ישיחו ועוד מבואר בדבריו דהכוונה הנצרכת היא כמו שמתפלל בעצמו, וכמו שהמתפלל

שביחא שאלות המצוות בהלכה

בעצמו יוצא ידי חובה גם בלא כוונה מראש ועד סוף וגם באופן שחולם בהקיץ מלבד ברכת אבות, כך כאן ג"כ אין מוכח שצריך יותר מזה, אלא שיהיה פנוי לשמיעת הש"ץ.

אולם למעשה נקטו המג"א והמשנ"ב ריש סי' קכד שהיוצא בחזרת הש"ץ צריך להבין לשה"ק אף שהמתפלל בעצמו יוצא גם אם אינו מבין מלבד בברכה ראשונה.

וכן לענין ברכת המזון נקט המחבר בסי' קצג ס"א שמי שאינו מבין לשה"ק אינו יוצא ידי חובת ברכה"מ מאחר, והמשנ"ב הביא שיש חולקים על זה ושהמנהג להקל בזה מעיקר הדין, ועי' גם בסי' קפג סקכ"ח דמשמע שנקט מעיקר הדין לקולא בזה.

ואעפ"כ לענין מי שחלם בכל ברכת המזון נקט בריש סי' קצג בביאור הלכה שלא יצא אם עכ"פ לא יודע ששמע מה שמעכב השמיעה בברכת המזון, ובפשוטו סבר שזה גרוע מאינו מבין שזה אינו שומע כלל.

וא"כ לפי זה באופן של קריאת המגילה שבזה לכו"ע אין מעכב שיבין לשון הקדש, ואעפ"כ משמעות המשנ"ב דגם להשיטות שמשוות ברכת המזון למגילה מחמירים אם לא שמע.

וכן מבואר בביאהגר"א שם (שציין לו המשנ"ב בסוף דבריו לענין דין ששומע מתנמנם לא יצא) שלמד דין השו"ע שצריך לכוון למברך מילה במילה לכל מה שיאמר מדין קריאת מגילה שאם קראה מתנמנם יצא ואם שמעה מתנמנם לא יצא כדאי' בסי' תרץ סי"ב.

והיה מקום לומר דטעם מה ששמעה מתנמנם לא יצא דחיישי' שמא החסיר דבר ולא אדעתיה, אבל בירושלמי שהוא מקור דין זה (כמו שהביא הב"י שם בשם המרדכי) אי' שטעם מה שהשומע מתנמנם לא יצא הוא משום שלא כיוון.

אולם המשנ"ב שם בסי' תרץ סקמ"א כתב בטעם מה שלא יצא משום שודאי חסר כמה תיבות, וא"כ מפרש גם מה שכתוב בירושלמי שלא כיוון דהכונה שלא כיוון לשמוע כהוגן, וכעין מה שתירצו בגמ' דידן ברפ"ב דמגילה יז ע"א מאי כיון לבו לקרות עי"ש, וכעין מה שכתבתי לעיל שיש מקום לפרש כוונת רב האי.

וא"כ כדי שלא יהיה סתירה ביו הביאה"ל בסי' קצג לבין המשנ"ב בסי' תרצא אולי יש לבאר עוד דגם דברי השו"ע בסי' קצג מפרשי כיוון דהיינו כיוון לשמוע ומה שנקט שם המשנ"ב שהוא לעיכובא היינו אם לא שת לבו ששומע הכל, כגון שיש הפרעות לשמוע או קול המברך חלש וכיו"ב שיתכן שאינו שומע מה שהמברך אומר וע"ז נקט המשנ"ב שזה לעיכובא לכוון לשמוע מילה במילה ועכ"פ הדברים שהם לעיכובא בברכהמ"ז, ואם הגר"א מפרש דברי הירושלמי כהמשנ"ב בסי' תרץ א"כ גם דבריו בסי' קצג יתכן לפרש כהנ"ל בדעת המשנ"ב.

אולם השו"ע עצמו בודאי לא התכוון לזה כדמוכח בב"י ריש סי' קכד שפירש שם דברי

שביחא שאלות המצויות בהלכה

הטור לענין כוונה דהיינו כוונה כפשוטה.

ומצד שני א"א לדייק מדברי המשנ"ב בסי' תרץ שמי שחלם יצא שכן יש מקום לומר דהחולם הוא בכלל מתנמנם באותה דרגא דכמו שמתנמנם בודאי הפסיד כמה תיבות ה"ה החולם בהקיץ.

אמנם יעוי' בתשובה חדשה להיעב"ץ מה שהקיל בזה מאוד בענין מי שאינו מכוון מילה במילה להש"ץ עי"ש בכל דבריו והיא תשובה חדשה שנשמטה משו"ת שאלת יעב"ץ ונדפסה לאחרונה בקובץ עץ חיים שנזדמן לי בעבר לראותו ואינו לפני כעת.

ויש לציין דגם להיעב"ץ שאין מחוייב לכוון לכל מילה של הקורא מ"מ אם חולם כ"כ באופן שאם משהו יעורר אותו מחלומו לא יזכור כלל היכן הוא נמצא ויקח לו זמן לתפוס שהוא נמצא בקריאת המגילה אפשר דגם היעב"ץ מודה בזה דלא חשיב שומע כעונה, והו"ל כעין מתנמנם בשמיעה שלא יצא.

ובשם הגרשז"א הובא כמה חילוקי דינים בזה.

ולענין הנידון אם קורא ממגילה כשרה עם הש"ץ אם עושה כדין אע"פ שיש מהאחרונים שחששו שאינו נחשב קריאה בציבור, יש לציין בזה דודאי עושה כדין, ראשית כל דהרי בזה ודאי יוצא ידי חובה וזה עדיף מלחשוש לקריאה בציבור שהוא הידור, ועוד דעיקר דין ציבור הוא משום פרסומי ניסא כמבואר במגילה ג ע"א מכאן סמכו של בית רבי וכו' ובפוסקים שפירשו ענין ציבור מחמת פרסומי ניסא, וא"כ אפי' אם אין הגדרת ציבור לעשרה שקורין יחד אבל פרסומי ניסא בודאי יש כאן שזה עיקר חובת קריאה בציבור, ועוד דמבואר בגמ' שמגילה שלא בזמנה איכא למ"ד בעשרה אפי' שהעשרה אינם יוצאים מן הקורא בקריאה כיון שיקראו בזמנה, ועוד שכ' המחבר בסי' תרץ ס"ד שמי שיש בידו מגילה שאינה כשרה לא יקרא עם החזן, ומשמע שאם תופס מגילה כשרה יקרא ויקרא, וגם הרמ"א שם מבואר דמסכים להמחבר ומיירי שם רק במי שתופס מגילה שאינה כשרה עי"ש, וגם לענין תפילה קי"ל כרוב הפוסקים שבתפילת לחש שהרבה יחידים מתפללים חשיב תפילה בציבור (ויעוי' חת"ס ליקוטים ג' אולם סוגיין דעלמא שיש כאן תפילה בציבור גמורה), ודוחק לחלק בין תפילה לקריאה, הלכך בודאי עושה טוב בזה שקורא עם הש"ץ.

וכ"כ המשנ"ב סי' תרץ סקכ"ו בשם הפמ"ג כל ירא שמים נכון שיהיה לו מגילה כשרה בידו ולקורא מילה במילה בלחשה שאי אפשר לשמוע מן הש"ץ הכל ובפרט שהנערים מבלבלין עכ"ל.

האם האבנים הידועים כאבני דולמן הם עבודה זרה דמרקולים וא"כ האם יש לשוברם

יש

הסתברות שכן, אך אין צריך לאבדם מחמת שהיא ע"ז שבטלה, וה"ה האבנים שהונחו עליהם לתקרובת אין צריך לחשוש שדינם כתקרובת (שאין לה ביטול) ולאבדם, מהטעמים שיתבארו במקורות.

מקורות: לא עברתי על המחקרים והמאמרים שכידוע נכתבו בנושא, ויש לקחת בחשבון הטענות אם באים לפסוק בזה, והרב יהושע ענבל כתב ג"כ מאמר נרחב בנושא, אך בהחלט אפשר לומר כי ההסתברות הפשוטה היא שהן אבני מרקולים, כמבואר בב"מ דף כה שכן צורת המרקולים כמו צורת הדולמנים שנמצאים היום, וגם הם מלאים גלי אבנים שהושלכו עליהם שניכר שהתמלאו באבנים המושלכות בידי אדם, וגם בסוגיות בתחילת פרק רביעי בע"ז מבואר שם שיש צורת מרקולים קטן שצורתו כך וכך עי' ברש"י שם בריש הפרק מה הצורה שמלכתחילה נראית המרקולים וכך הוא מראית הדולמנים.

ואמנם יעוי' בתפארת ישראל על משניות ע"ז ריש פ"ד מה שכתב שם שהוא שם של ע"ז רומאי שהיה מוצב בפרשת דרכים, ודבריו מיוסדים ע"פ הר"ע מברטנורא שם, אבל אכן אע"פ שהשם של אותו אליל רומאי דומה למרקולים אבל אינו ממש המרקולים המבואר בסוגיות לפי צורת עבודתה, אלא הדולמנים הם המרקולים, אבל כן יתכן שהיה איזה קשר בין הע"ז של הדולמנים עם השם של אותו אליל רומאי בהשתלשלות הע"ז במשך הדורות.

לגבי אם מחוייבים לשוברה, לגבי המרקולים עצמה (דהיינו מבנה הדולמן עצמו) התשובה היא שלא, שכן ע"ז שהניחה עובדיה בשעת שלום נחשבת כמבוטלת כמ"ש בשו"ע סי' קמו ס"י, ומכיון שבאובך ההיסטוריה הע"ז הזו פסקה ממילא הרי היא מבוטלת (ועי' עוד בתשובת הרמב"ם סי' רמח).

לגבי אם רוצה לשוברה בכל מקרה, יתכן שיהיה צריך להיזהר לפני שמפרק את הע"ז שלא יסלק את האבנים מעל הע"ז שלא יעבור איסור שכן הנוטל ממנה אבן ג"כ חייב כמבואר בגמ', מחמת שהשאיך מקום להשליך אבנים אחרות, ואף שצ"ל זה בטל ואין בו איסור הנאה, אבל אולי יש מקום לחשוש שמא לא בטל לגמרי ע"ז של מרקולים מאיסור עבודתה, אבל באמת נראה עיקר שגם בזה אין איסור כלל, כיון שסוף סוף אין כאן ע"ז אלא אבן בעלמא, ועוד שהרי עכשיו אין שום דרך עבודתה בכך ומאידך גם אין בזה צורת עבודת פנים, וכ"ש שעכשיו אין דרך לעבודה כלל, וגם אין רווחא לחברה שבק מאחר שלא יבוא משהו וישליך (ויש לחקור אם ההגדרה של רווחא לחברה שבק הוא דרך עבודתה או לפני עיור ובפשטות הוא דרך עבודתה דהרי לפני עיור אין חיוב חטאת, וצל"ע בזה, ומ"מ לפי כל הגדרים היום לכאורה נשתנה), ויל"ע.

שביחא שאלות המצוות בהלכה

ויש לציין שכל מה שמועיל ביטול היינו לע"ז עצמה אבל תקרובת ע"ז אין מועיל לה ביטול כמבואר בע"ז נ ע"א ושו"ע יו"ד סי' קלט ס"ב, אלא שיש מחלוקת בגמ' שם האם אבנים שהשליכו על המרקולים חשובים כתקרובת ע"ז ואין מועיל ביטול או שאין להם דין תקרובת ואז מועיל ביטול, והנידון המובא בגמ' שם האם כדי להחשיב תקרובת צריך שיהיה כעין פנים או לא.

ויש ראשונים שמשמע בהו להקל, ועי' בתוס' שם, ובשו"ע יו"ד סי' קלט ס"ג פסק שתקרובת היא רק מה שהוא כעין פנים שכיוצא בו קרב ע"ג המזבח, אבל הש"ך שם סק"ג כתב בשם הב"ח דיש לחשוש לדעת הרמב"ם פ"ז מהל' ע"ז הט"ז המובאת בב"י דגם בתקרובת שאינה כעין פנים אסורה.

ואמנם זה ברור שכל דבר שהביאוהו לפני ע"ז אסור אם הוא דרך כבוד או אפילו דבר שאינו כבוד אם לפני מרקולים, כמבואר בע"ז נא ע"ב ובשו"ע שם ס"ה ואפי' מה שאינו קרב בפנים כיון שהוא דרך עבודתה וכמבואר בתוס' ע"ז נא ע"ב ד"ה אפילו ובשו"ע שם ס"ז, אבל כל מה שאינו קרב בפנים להשו"ע אסור רק מצד נוי ע"ז ולא מצד תקרובת כמבואר שם ס"ג, ולכן מועיל לזה ביטול כמבואר שם ס"ב לענין נוי.

ובגוף מה שנקטו הב"ח והש"ך ובאר היטב בדעת הרמב"ם שגם דבר שאינו קרב בפנים אסור משום תקרובת (דהיינו שאסור לעולם ולא משום נוי שמותר על ידי ביטול) צ"ע מהיכן למדו, דאמנם הרמב"ם הזכיר בדבריו בפ"ז מהל' ע"ז הט"ז שגם דבר שאינו קרב לגבי מזבח נאסר, אבל לא הזכיר כלל אם הוא מטעם תקרובת או מטעם נוי, וכי תימא שמחמת שהזכיר מתחילה ענין קרב ע"ג מזבח, א"כ הרי השו"ע ג"כ הזכיר בתחילת סעי' ה' ענין קרב על גבי מזבח וג"כ מסיים שבמרקולים אפי' דרך ביזיון אסור, והרי השו"ע ודאי אינו סובר שדבר שאינו קרב ע"ג מזבח נאסר משום תקרובת עי' מ"ש בסעי' ג', וכי תימא דמש"כ בסוף סעי' ה' על מרקולים שנאסר אפי' דבר ביזיון מ"מ בעי' דבר קרב ע"ג מזבח, אבל בסעיפים אה"כ נזכר שוב בשו"ע שמעות כסות וכלים וכו' דרך כבוד אסור, וכי תימא דשם כבר הוא אסור משום נוי ולא משום תקרובת, א"כ מאי דוחקא כ"כ לפרש כ"ז גם ברמב"ם שהאסור רק מחמת נוי ולא מחמת תקרובת, ועוד צל"ע למה סובר הרמב"ם דע"ז שדרך לעובדה במקל וזרק מקל בפניה המקל לא נאסר, הרי היה צריך להיאסר מדין תקרובת, וזה צל"ע בפני עצמו גם לדעה בגמ' (שיש לומר שהיא דעת השו"ע) שאבנים הנזרקות על מרקולים אסורים משום נוי בלבד ולא משום תקרובת, א"כ למה במקל אינו נאסר משום נוי, וצל"ע בכ"ז, ובלי נדר אשתדל לברר עניינים הללו עוד.

עכ"פ אם האבנים שע"ג מרקולים אסורים משום תקרובת יש מצוה לאבד גם תקרובת ע"ז כדמשמע ברמ"א סי' קמו סי"ד, אבל בניד"ד יש לברר את הענין הנזכר לעיל לענין נטילת אבנים ממרקולים אם דינם כתקרובת או כנוי, דאם דינם כנוי, אע"פ שיש מצוה לאבד גם נוי ע"ז, מ"מ בנוי מועיל ביטול ויש ביטול במרקולים וכנ"ל.

הוספה לאחר עיון נוסף בדברים

שוב ראיתי שבספ"ח נקט הרמב"ם שאבני מרקוליס מועיל להם ביטול, ולפ"ז העירו השער המלך והאחרונים (עי"ש בספר המפתח) איך מהני ביטול אם הוא מחמת תקרובת.

אבל לפי דרכנו למדנו דמבואר בזה לכאורה שנקט הרמב"ם להלכה דרך תקרובת כעין פנים לא מהני ליה ביטול, וצ"ע על כל הנך האחרונים שלא נקטו בדעת הרמב"ם לומר שתקרובת אינה נאסרת אם אינה כעין פנים (אלא רק מדין נוי ע"ז בלבד), לפי האמור שלכאורה אין הכרח לומר כך בדעתו אלא רק יש הכרח להיפך.

וראיתי במאמר הנ"ל שהזכרתי, שציין בשם החזו"א יו"ד סי' נו סק"ז דבאמת אין האבנים המושלכות אסורות מחמת תקרובת אלא מחמת נוי, ואינו לפני כעת לעיין שם אם אמר כן בדעת הרמב"ם או לא.

ולולי דבריו לכאורה היה מקום לומר באופן אחר דהגדר הוא תקרובת רק שלא נאמר בזה חומר דין תקרובת, שאף שתקרובת רגילה אין לה ביטול, אבל תקרובת שאין כמותה בפנים אין לה ביטול, ושוב מצאתי שהובא כן בשם השכנה"ג בשם הרמ"ך בפ"ח מהל' ע"ז ה"ט שאבנים אלו המושלכים על המרקוליס הם תקרובת רק דמהני להו ביטול, רק שיש לברר אם נאמר כן בכל תקרובת שאין כמותה בפנים לדעה זו, שכך הפשוטות הפשוטה בדברי הגמ' ע"ז נא ע"א, אבל אינו נפק"מ לנידון דידן, ומצאתי שהריטב"א ע"ז מט ע"ב נקט להדיא בשם הראב"ד שכל שאינה כעין פנים יש בו משום תקרובת אבל מועיל בו ביטול והריטב"א דחה דבריו, ובשער המלך פ"ח מהל' לולב נקט כן בדעת הרמב"ם.

אבל אפשר לומר לעולם ע"ד מה שהובא בשם החזו"א שכל תקרובת כוללת גם נוי ודבר שלא נאסר משום תקרובת מחמת שאינו דומיא דפנים אינו נאסר גם מחמת נוי (ועפ"ז אולי יתיישב מה שזרק מקל בפניה אינו נאסר כיון דסבירא לן גם להרמב"ם (כמו שמשמע מפרק ח כנ"ל) דרך תקרובת כעין פנים נאסר, וממילא אבנים שנרקו כדי להישאר שם נארו מחמת נוי, אבל זריקת מקל שעומד לנטילה משם כיון שאינו נאסר מחמת תקרובת שאינו כעין פנים הלכך גם אינו נאסר משום תקרובת, וזה יתכן רק לפי הצד שהרמב"ם סובר שאין אבנים אלו משום תקרובת דבעי' כעין פנים אלא רק משום נוי).

ויש לציין שדעת התוס' בע"ז נ ע"א ד"ה בענין שאם הדבר הוא תקרובת ולא נוי לא יהיה בו איסור אם הוא דבר שאינו קרב לגבי מזבח, אבל לא נתבאר הגדר הברור בין נוי לתקרובת, ועכ"פ זה מבואר לענין שבר מקל שהוא תקרובת ולא נוי ולכן אינו נאסר משום שאינו קרב לגבי מזבח, ולכך צ"ל דאם אבני מרקוליס נאסרין ויש להם ביטול ע"כ שהם נוי ולא תקרובת, דהרי אם הם תקרובת ע"כ דסבירא לן כמאן דאמר שתקרובת נאסר גם מה שלא קרב בפנים ואז היה צריך להיות הדין שלא יועיל לזה ביטול, והרי אפי' הרמב"ם פסק

שביחא שאלות המצויות בהלכה

שמועיל ביטול באבנים הללו להדיא בפרק ח' מהל' ע"ז, וכ"ש שאר הראשונים שנקטו להדיא שאין תקרובת אלא בדבר הקרב בפנים כהתוס' והטור סי' קלט.

וזה מוכח בגמ' דגם מי שמתיר תקרובת שאין כמותה בפנים אבל אוסר אבנים שהושלכו על המרקולים עד שיתבטלו, כן מוכח בגמ' דבעינן לזה ביטול, ולפי המבואר בחזו"א הוא מיושב דאם אין כאן תקרובת יש כאן נוי שדינו שאסור עד שיתבטל.

ועכ"פ זה מפורש בהרמב"ם שגם האבנים הללו שהושלכו ע"ג המרקולים יש להם ביטול, בין אם נאמר שיסבור הרמב"ם שיש דין של תקרובת שנאסרת שיש לה ביטול, ובין אם נאמר שיסבור הרמב"ם שהוא דין נוי ע"פ מש"כ החזו"א וכמבואר שכמה דברים מתיישבים לפי זה, עכ"פ מאחר שסובר הרמב"ם שיש להם א"כ כיון שבטלה הע"ז בטלו משמשיה כמ"ש השו"ע לגבי משמשיה, וה"ה האבנים שהושלכו עליה, עכ"פ אם הם אסורים משום נוי, וגם תקרובת אם סבירא לן שכזה תקרובת מועיל לו ביטול לכאורה ה"ה שיועיל ביטול גם על ידי ביטול הע"ז ואם עזבוה עובדיה הו"ל ביטול לכל הענין של הע"ז עם נוייה, ויל"ע בזה.

ולסיכום הדברים, הנה להסוברים שאין תקרובת אלא כעין פנים פשיטא שלא נאסרו האבנים הללו לעולם (דהיינו דלא נימא שלא יועיל להם ביטול), וגם הרמב"ם שיש שנקטו בדעתו שסובר שיש תקרובת גם שלא כעין פנים, הרי באבנים הללו הזכיר להדיא שמועיל להם ביטול, וכ"ש אם נאמר דהרמב"ם אינו חולק עליהם בגדר תקרובת.

למה הזכיר בתרגום אסתר ששמו של הסוס שהרכיבו את מרדכי עליו היה שפרגז

איתא בגמ' כעין זה שמו ושם עירו למה לי שלא תאמר משל היה.

אחר יתכן לומר דמאחר והיה ידוע אצלם שכך רגילין לקרות הסוס המיוחד למלך הלכך באו לאשמעי' שהרכיבו את מרדכי על הסוס המיוחד למלך ולא על סוס שרכב עליו המלך באקראי בעלמא.

ובאופן
ן

האם מותר או מצוה להסתפר ולרחוץ בתענית אסתר לכבוד פורים

מותר

(עי' שיח יצחק סי' שס, וכן פשוט דהטעם שהביא השעה"צ בסי' תק"נ סק"ט לגבי שאר תעניות אינו נוהג בתענית אסתר), וממילא יש בזה גם מצוה אם סמוכה לפורים (ברוב שנים שתענית אסתר בערב פורים), שבזה מכין עצמו לכבוד פורים.

מקורות: הנה לענין ג' צומות כתב הש"ע סי' תק"נ ס"ב, צומות הללו חוץ מת"ב מותרין ברחיצה וסיכה וכו', ומ"מ הביא בשער הציון שם בשם העטרת זקנים שכתב דעכשו אין נוהגין לרחוץ בג' צומות, וכתב בפרי מגדים דהיינו בחמין אבל בצונן יש לומר דשרי בג' צומות, והוא הדין פניו ידיו ורגליו בחמין יש לומר דשרי עכ"ל השעה"צ.

ולענין תענית אסתר כתב בשו"ת שיח יצחק סי' ש"ס וז"ל, נשאלתי פ"א אם גם בצום אסתר אין רשאים להסתפר ולרחוץ, והשבתי הרי מפורש יוצא בב"ח סי' תק"נ עיין לעיל דדווקא בג' צומות י"ז בתמוז ת"ב וי' בטבת אבל אפי' על ג' בתשרי שאמרו עליו חז"ל בקמא דר"ה שקולה מיתת צדיקים כשריפת בית אלקינו, עכ"ז לא הזכיר הב"ח שיהא מנהג לאסור בזה היום ג' בתשרי צום גדליה לענין רחיצה ולהסתפר, מכל שכן בתענית אסתר שאין התענית עבור צרה שהיתה בו אלא רק לזכר דברי הצומות וזעקתם דזמן ההוא עיין רמב"ם הל' תענית פ"ה הלכה א' וב' ד' תעניות שהם בשביל החורבן ומיתת צדיקים, ואח"כ כותב בהל' ה' וז"ל הזהב, ונהגו כל ישראל בזמנים אלו להתענות ובי"ג באדר זכר לתענית שהתענו בימי המן שנאמר דברי הצומות וזעקתם עכ"ד.

ובעצם הסברא מבוארת, גם אם לא נקבל להלכה דברי הב"ח לענין תענית צום גדליה, מ"מ לענין תענית אסתר הדבר מקוים להלכה, מכיון שכל הטעם להחמיר בשאר צומות כמבואר בפוסקים והנו"כ שם הוא מצד שזהו עיקר התקנה בשאר צומות, ורק כיון שלא קבלו עליהם לא נהגו בכל העינויים כמ"ש הרמב"ן בסוף תורת האדם דמעיקרן של תקנה אסורין בכולן אלא כיון דתליא ברצו אבותינו לא רצו לנהוג בחומרות אלו, הובא בבבא גר"א שם, אבל מכיון שיש לדון בתירוק הזה לכן בעל נפש מחמיר בכל העינויים בשאר צומות כמבואר שם במג"א ומ"ב בשם השל"ה, וז"ל השעה"צ שם סק"ט בטעם הדבר, דהאידנא מצוי גזרות מן עובדי גלולים ואם כן חל עצם החיוב על הג' צומות כמו על ט' באב לפי דברי הרמב"ן וגם הגר"א בביאורו מסכים לדברי הרמב"ן ועיין באליה רבה בשם השל"ה דבעל נפש צריך להפסיק גם מבעוד יום עכ"ל, אבל תענית אסתר שלא היתה בכלל הדרשא של הגמ' בר"ה שע"ז דברו הפוסקים, וג"כ אין כוחה לרוב הפוסקים אלא מצד המנהג, א"כ אין להחמיר יותר ממה שמצינו במנהג.

וכ"כ הגרש"ז אוירבאך (הליכ"ש פורים פ"ח ס"ו) שגם המחמירים שלא להתרחץ בתענית ציבור כמו בתשעת הימים של חודש אב, אינן צריכין לנהוג כן בתענית אסתר, כיון שאין

שביחא שאלות המצוות בהלכה

התענית משום אבילות על חורבן ירושלים, אלא לזכר התענית בימי מרדכי ואסתר, וכ"ד הגר"נ קרליץ (שלמי תודה פורים עמ' שד"מ) והגר"ח קניבסקי (ישמח ישראל פ"ד הערה מ').

וכן לענין תספורת דעת הגר"ח קניבסקי כפי שהביא בשו"ת רבבות אפרים ח"ב סי' קפ"ט סק"ג שמותר להסתפר בתענית אסתר.

ועוד מצאתי בשם הגר"ח קניבסקי (הוב"ד בישמח ישראל פ"ד סכ"א) שמותר לשמוע כלי זמר בתענית אסתר, מאידך דעת הגריש"א (שם) שאין ראוי לשמוע נגינה מכלי זמר ביום התענית, ואף שהתענית לא באה על הצרות, מ"מ יום תענית הוא, אכן בליל תענית אסתר אפשר להקל בריקודים ומחולות, ולא כשאר הצומות שאף בליל התענית יש להחמיר עכ"ד.

וז"ל הגר"י זילברשטין בספר חשוקי חמד מגילה ט"ז ב', שאלה הנוהגים שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בליל ד' תעניות האם יכולים לאכול בשר ולשתות יין בליל תענית אסתר.

תשובה כתב המג"א סימן תרצו ס"ק טו שצ"ע למה לאונן מותר לאכול בשר בליל י"ד וכתב הפמ"ג שבליל י"ג אסור בבשר ויין משמע דוקא לאונן אסור אבל לכל ישראל מותר בבשר ויין ונראה שהוא אף להנוהגים שלא לאכול בשר ויין בשאר התעניות והטעם כמבואר להלן.

וכתב עוד שם, שאלה האם מותר להיות שמח ולשמוע נגינה בתענית אסתר או שמא כיון שהוא יום צום אסור תשובה כתב במגן אבות למאירי סימן כג שמה שאמרו במסכת מגילה דף ה' ע"א 'ואקדומי פורענותא לא מקדימין' היינו דוקא בשאר תעניות אבל תענית אסתר שאינו חובה גמורה כל כך ושאינן בו דין אקדומי פורענותא דאדרבא תענית של שמחה הוא וראוי להקדימו לחמישי כדי שלא להתענות בערב שבת וכן כתב הכלבו סימן סב ד"ה וכתב נהגו ישראל להתענות ב"ג באדר זכר לתענית שגזרה אסתר בימי המן שנאמר אסתר ט לא 'דברי הצומות וזעקתם' והוא תענית של שמחה ולזכרון הנס קבלוהו בשמחה באותה שעה עליהם ועל זרעם ואם כן לכאורה מותר לשמוח בו עכ"ל.

וגם בדבריו חזינן שיש חילוק לענין העינויים בין תענית אסתר לשאר הצומות.

ובאמת כל התעניות הם זכרון לצרה ולשכרון שבא על אבותינו בימים ההם, משא"כ תענית אסתר אינו מן הדין אלא זכרון למה שהתענו אז, וז"ל המ"ב תרפ"ו סק"ב, מתענין ב"ג באדר כי בימי מרדכי ואסתר נקהלו ביום י"ג באדר להלחם ולעמוד על נפשם והיו צריכין לבקש רחמים ותחנונים שיעזרם ד' להנקם מאויביהם ומצינו כשהיו ביום מלחמה שהיו מתענין שכן אמרו רז"ל שמרע"ה ביום שנלחם עם עמלק היה מתענה וא"כ בודאי גם בימי מרדכי היו מתענים באותו יום ולכן נהגו כל ישראל להתענות ב"ג באדר ונקרא תענית אסתר כדי לזכור שהש"י רואה ושומע כל איש בעת צרתו כאשר יתענה וישוב אל ד' בכל

שביחא שאלות המצוות בהלכה

לבבו כמו שעשה בימים ההם עכ"ל.

וציין מקורו מהרמב"ם [הוצא צ"י ועי"ש עוד].

וז"ל הברכי יוסף או"ח תרפ"ו סק"ג, כתב בספר ארחות חיים אות כה דמה דנהגו להתענות ביום י"ג אף שהוא יום שלפני פורים היינו טעמא דלא נאסר אלא תענית של צער אבל תענית זה בא לזכר תענית אסתר ושיזכור כל אדם שהבורא יתברך רואה ושומע כל איש בעת צרתו וכו' ע"ש וכזה כתב הר"ן בפ"ב דתעניות ז א ד"ה אבל משם הראב"ד.

וראיתי להרב בית דוד סי' תע"ה שכתב שטעם התענית לפי שזכו ישראל שנתקבל אותו תענית ביום י"ג בימי מרדכי לפי שמגלגלין זכות ליום זכאי וכהאי גוונא כתב הר"ן ר"ה ג ב בטעם ראש השנה עש"ב והשיג עליו הרב מהר"ש פלורנטיין בספר בית הרואה דף ל"ה שאינו דומה למ"ש הר"ן דשם היה אותו יום עצמו וכו' אבל הכא היה התענית י"ג בניסן כמשז"ל מגילה טו א על פסוק ויעבור מרדכי ואנו מתענין באדר ולא שייך מגלגלין זכות וכו' ואם היה התענית בי"ג אדר אתי שפיר מ"ש משום שמגלגלין עכ"ל ולא קשה מידי שהרב בית דוד על הטור קאי שפירש יום קהלה כר"ת וכוונתו שגם ישראל ומרדכי התענו בי"ג אדר כמו שעשה משה רבינו כשנלחם בעמלק וכדמוכח מדברי הרא"ש מגילה פ"א ס' א ומפורש בדברי הר"ן מגילה א ב ד"ה גמ' שבי"ג אדר עשו תענית בימי מרדכי עש"ב עכ"ל הבר"י.

ומבואר מכ"ז שאי"ז תענית של צער א"כ אין לחוש לביטול האבל כמו בשאר תעניות.

היוצא מן הדברים שמותר לכתחילה להסתפר בתענית אסתר לכבוד הפורים.

ולענין אם יש מעלה בזה, יעויין בדברי המ"ב סי' תרצ"ה סק"ג שכתב מ"מ צריך להרבות קצת בלילה לכבוד פורים אך אינה סעודה כמו למחר דשם צריך להרבות יותר כתבו האחרונים דנכון ללבוש בגדי שבת ג"כ מבערב וימצא אח"כ בביתו נרות דולקות ושולחן ערוך ומטה מוצעת עכ"ל, וביאר בכף החיים סקי"ג שהוא זכר למה שכתוב ותלבש אסתר מלכות וכן ומרדכי יצא בלבוש מלכות ואיך יתכן ללבוש פסוקים אלו כשלבוש בגדי חול עכ"ד, א"כ מסתבר שיש ענין להסתפר אם שערו גדל וכמו לגבי שבת באו"ח סי' ר"ס, וכן ממה שהביא דומיא דמרדכי הרי מרדכי עצמו הסתפר וכו"ל.

ולענין מה ששאלת אחר כך אם יש להסתפר ולרחוץ סמוך לפורים, לכאורה אכן יהיה הדין שראוי להסתפר ולהתרחץ ביום התענית יותר מליל התענית, וכמה דמקרב טפי מעלי, וז"ל המ"ב סי' ר"ס סק"ה גבי שבת, [מזה למחן] בע"ש - וה"ה בכל זה בעיו"ט אבל ביום ה' לא הוי יקריה דשבת אא"כ אי אפשר לו לרחוץ בע"ש אז כל כמה דמקרב לשבת טפי מעלי וכן לענין להסתפר עכ"ל.

והוסיף הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"א פ"ה סק"א) שאין להתרחץ בליל ששי כיון שאי"ז סמוך לשבת, אבל ביום ששי בבוקר כיון שהוא ערב שבת אפשר להתרחץ אפילו מהבקר

שביחא שאלות המצויות בהלכה

כיון שניכר שעושה כן לכבוד שבת עכ"ד, ומיהו כמה דמקרב לשבת עדיף כמ"ש המ"ב.

וכן האריז"ל איחר להתרחץ עד שעה קודם חצות.

וכן לענין פורים אם רוצה להסתפר ולהתרחץ לכבוד פורים לכאורה ישנה מעלה שיעשה כן סמוך לפורים ע"מ שיהא ניכר שעושה כן לכבוד פורים, לזכר הנס ולכבוד מצות היום.

אבל אם יש חילוק משמעותי בזה בין קודם חצות לבין אחר חצות לא שמעתי.

האם ניתן לתת מתנות לאביונים ע"י צ'ק לפני פורים לאדם הנזקק

והגר רחוק

הנה

יש כאן ב' חלקים בשאלה, א' האם שייך לקיים מתנות לאביונים ע"י צ'ק, ב' האם שייך לתת מתנות לאביונים באופן כזה, דהיינו שנותן סתם מתנות לאביונים לפני פורים ומעוניין שהאביון לא יזכה בו אלא בפורים, האם בכה"ג חשיב שנתן לו בפורים או לא.

ובכונת שאלתך נראה, דהנה יש לדון כאן מצד ענין הצ'ק, האם צ'ק דחוי שנותן קודם פורים באופן שזמן הגביה יחול בפורים, האם בכה"ג נחשב שמתחילה זמן הנתינה בפורים, ובאמת כמור"כ ניתן לשאול לאידך גיסא, הנותן צ'ק דחוי ביום הפורים כשזמן הגביה לא יחול עד לאחר פורים, האם בכה"ג נחשב כנותן מתנה מכיון שיש עכ"פ לצ'ק זה ערך ממוני, או לא, כיון דלא הו"ל אלא כמקבל ע"ע שיתן מתנה, מכיון שכעת אין למקבל אפשרות לע"ע כיצד להשתמש בצ'ק זה.

ואשיב על ראשון ראשון, הנה נידון זה של נתינת צ'ק לצורך מתנות לאביונים כבר דנו בזה פוסקי זמנינו, וביארו דעתם גם בענין צ'ק דחוי, ואביא כאן בזה תמצית דבריהם, דעת הגרש"ז אויערבך בהליכות שלמה פורים פי"ט סכ"ג ודבר הלכה אות ל"ו, שיוצאין בזה, וכ"ז אפילו אם לא הגיע זמן פרעונו, או הגיע זמן פרעונו והבנק סגור, כל שיוכל לקבל תמורתו מחבירו או שכינו או לקנות תמורתו בחנות, וכ"ד הגרי"ש אלישיב (הליכות והנהגות פורים) הגר"ש ואזנר והגר"ח קניבסקי (הוב"ד בס' ישמח ישראל עמ' קמ"ג, קמ"ה, ק"נ).

מאידך דעת הגר"נ קרליץ (שם עמ' קנ"ד, וכן בס' איגרת הפורים פ"ד הערה י') שאין יוצאים יד"ח מתנות לאביונים בנתינת צ'ק גם אם התאריך שלו הוא בו ביום, כיון שאינו נחשב לממון אלא לשטר חוב, אא"כ יש לו אפשרות להוציא את תמורתו בו ביום מהבנק.

והנה מצאנו רוב הפוסקים ס"ל שיוצאים יד"ח בנתינת צ'ק גם בצ'ק דחוי.

[ובענין הנותן צ'ק דחוי לגבאי צדקה והגבאי נותן לעני מזומן, עיין שם ובישמח ישראל

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

עמ' קל"ז ועמ' קמ"ו].

והשתא נבוא לענינינו, לענין נתינת צ'ק קודם פורים, שרוצה לצאת יד"ח ע"י שיבוא זמנו בפורים, ובכך להחשיבו כנותן מתנה בפורים, אכן לפי הדברים הנ"ל מבואר דעכ"פ לרוב הפוסקים שויות הממון היא כבר משעת כתיבת הצ'ק וא"כ יתכן שלא הועיל מה שביום פורים יוכל לגבותו מן הבנק.

אכן אם רוצה לתת הצ'ק קודם פורים ע"מ שיזכה בו העני בפורים, ומכוין שלא לזכותו לעני עד פורים, וכן העני מתכוין לזכות בו בפורים, וה"ה כל מתנה שנותן באופן כזה קודם פורים בפקדון ע"מ שיזכה בו העני בפורים, דעת הגרי"ש אלישיב (הוב"ד בישמח ישראל עמ' קל"ו) שאפשר לכתחילה לעשות כן, אכן דעת הגר"ש ואזנר (שם עמ' קמ"ג) שבשביל שלמות המצוה ראוי שהנתינה לעני תהיה ביום הפורים, וכן דעת הגר"ח קניבסקי (שם עמ' קמ"ה) שלכתחילה ראוי לתת ביום הפורים.

ויעויין בערוה"ש ס"ב וכה"ח סקט"ו שכתבו כבר שמותר ליתן לשליח קודם פורים והשליח יתן לעני בפורים, ועיין תורת המועדים (על השונה הלכות סקט"ו אות א'), ויתכן שבכה"ג שנותן לשליח יש מעלה יותר מאם נותן ליד העני בתורת פקדון קודם פורים, דבנותן לעני קודם פורים לא גרם לו שמחה כ"כ בפורים כמו אם יקבל העני מיד השליח בפורים, דבזה ודאי כל השמחה באה לו בפורים, ומ"מ יתכן שיש כאן חסרון אחר מצד מצוה בו יותר מבשלוחו, אכן הרבה פוסקים ס"ל שלא בכל המצות נאמר כלל זה, ועיין בהערות הגרי"ש אלישיב ר"פ האיש מקדש, וכן הג"ר אשר ויס האריך בזה.

היוצא מכ"ז, דבעצם נתינת צ'ק ואפילו צ'ק דחוי דעת רוה"פ שיוצא בזה יד"ח, ולענין נתינה קודם פורים יוכל לצאת יד"ח באופן של פיקדון לעני קודם או באופן של שליח, אך כדי לצאת המצוה בשלמות עדיף לתת ביום, אכן אם מדובר בעני זקוק מאוד או במצב רגיש, יתכן שעדיף לתת לו אף שאין מרויח חומרא זו, ובעצם יוכל לתת ג"כ את עיקר המתנות לאביונים לעני בעירו ואת מה שמוסיף יתן לעני הזה הרחוק בכה"ג, אך בעצם ישנם עוד אופנים לתת לעני רחוק מתנל"א בפורים.

הוספה לאחר שאלה חוזרת מהשואל

ראשית כל ראיתי שנותן לעני עירו ולא לעני עיר אחרת, ובודאי זה עדיף שכן מבואר בפוסקים שיש לתת דוקא לעני אותה העיר (עיין כה"ח תרצ"ד סקט"ו ובס' כתבוני לדורות עמ' רמ"ו).

ולעיקר הענין מה יעשה בפועל, שקשה עליו ליתן לאותם האביונים ביום פורים עצמו, הנה בשאלתו הזכיר שמדובר באברכים, ואם מדובר בת"ח העמלים בתורה, באופן שהם אביונים ג"כ, ובפרט שאחד מהם טפולו מרובה, יתכן מאוד שבכה"ג עדיפה הידור זה מהידור לתת המתנות בנתינה שתהיה ביום פורים ממש, עיין בדברי הגריש"א (כתבוני

שביחא שאלות המצוות בהלכה

לדורות עמ' רכ"ב) שכתב, הסיוע ללמודי תורה הוא הראשון במעלות הצדקה, וצריך לע"בראש סולם העדיפויות של מי שמבקש לעשות צדקה בממונו עכ"ל, ועצו"ש ובעמ' רכ"א, מאידך גיסא ענין זה של נתינת המתנות קודם פורים הוא כבר נידון בפוסקים, ויעויין בביה"ל תרצ"ד ד"ה לשני שכתב בשם המ"א בשם בעל המאור ולא יתן להם קודם פורים דלמא אכלי להו קודם פורים, א"כ משמע שאין חסרון אחר בזה ובאופן שנותן ע"י שנותן מעיקרא על מנת שיזכו בזה רק ביום פורים כמ"ש במכתב הקודם, בכה"ג משמע דיהא מותר לכתחילה וכדעת הגריש"א הנ"ל שהבאתי במכתב הקודם, כך הפשטות בכל הני פוסקים (ועיין באר היטב, מיהו עיין בערוה"ש ס"ב), ואמנם אם אכן רוצה לתת לכתחילה גם את הדעות האחרות יראה לתת ב' פרוטות לב' אביונים או לגבאי הצדקה ביום פורים עצמו, וכך יצא גם בהידור זה (כדעת הריטב"א המובא במ"ב ר"ס תרצ"ד דסגי מעיקר הדין בפרוטה, וכ"ד הגר"ח ק גם בזמנינו, ישמח ישראל עמ' קמ"ד), וטוב להדר גם כהדעות שבזמנינו לא יוצא יד"ח בפרוטה ולתת מתנה של 5 שקלים עמ"ש להלן עוד בשם בעל השה"ל בענין זה.

לכל עני ביום הפורים עצמו באופן רגיל כנ"ל, ומלבד זאת את המתנה הגדולה יתן לעניים באופן שיאמר שיזכו בזה רק בפורים.

אכן ניתן לעשות באופן נוסף, שישאיר את המעות אצלו ויזכה בפורים מלכתחילה ע"י אחר את המעות, כדיני זיכוי התקפים בדיני חו"מ, והמעות ישארו אצלו, אך מיד בהקדם האפשרי ישלח להם את זה כדי שלא יעבור על בל תאחר, וצריך עכ"פ להודיע להם ביום פורים שזיכה להם מעות ע"י אחר, ובכה"ג ג"כ יוצא יד"ח מתנות לאביונים (ס' ישמח ישראל עמ' קל"ו ועמ' קמ"א בשם הגריש"א, עמ' קנ"ג בשם הגר"ח, עמ' קמ"ה בשם הגר"ח ק), אכן גם באופן כזה יתכן שטוב לתת מלבד זאת 5 שקלים לכל עני ביום פורים עצמו באופן שיבוא לעניים מיד.

האם יוצא ידי חובה במשלוח מנות לרשע בפורים

(שו"ת מהר"י אסאד ח"א או"ח סי' רד), ובשם הגרי"ש אלישיב הובא (יבקשו מפיהו פורים א לה) שמומר לתיאבון הוא בכלל רעהו ומומר להכעיס אינו בכלל רעהו וע"ש.

ומ"מ ברוב המשומדים שבזמנינו, גם אלו שנולדו כך, יש לחשוש עכ"פ לחומרא שדינם להכעיס מצד גדרי הדינים אע"פ שאין כוונתם להכעיס בכל דבר בפועל, ואכמ"ל, ועי' חזו"א יו"ד סי' א.

לא

סעודת מזונות בראש חודש שהסתיימה לאחר צאה"כ האם יזכירו ראש חודש בעל המחיה או לא

יערי' באו"ח סוף סי' קפח שמבואר שם לגבי ברכת המזון שבאופן כזה יצטרך להזכיר ראש חודש.

ויש מהמדקדקים שמקפידים שלא לומר תיבת הזה בהזכרת ראש חודש (ראה בא"ח חוקת סעיף כב, הלק"ט ח"ב מו מז), אולם לא נהגו בהקפדה זו (שבט הלוי ח"ד יח סק"ג).

ומ"מ זה דוקא אם אכל שיעור כזית בכדי אכילת פרס בראש חודש עצמו (עי' קצות השלחן סי' צב סק"ח ואשל אברהם מבוטשאטש לגבי חנוכה, ומה שהקשה בשש"כ פנ"ז הערה לה מהמשנ"ב סי' רצט סק"ב לא הבנתי, דשם הנידון בגדר קביעות סעודה שיש לזה גדרים אחרים, וכן לענין תפילת המנחה מצינו גדרים אחרים, וכאן הגדר הוא שאם התחיל בראש חודש חל עליו חיוב הזכרת ראש חודש שלא נפקעה ממנו, כמבואר במשנ"ב ס"ס רפח, וממילא החיוב הוא רק באכילת כזית, אבל מה שייך שחל עליו חיוב אם אכילת השיעור המחייב לא היה בזמן חיובא).

וכ"ז אם עדיין לא התפללו ערבית (כמו שפירטת בשאלה), שכן אם התפללו ערבית הדין משתנה כמבואר במשנ"ב שם, וראוי שלא להתפלל ערבית לפני ברכה אחרונה שלא להיכנס לספק ברכות (עי' משנ"ב סי' תרצה סקט"ז, אלא דשם מיירי לענין הזכרת פורים שאינה חיוב כ"כ כמבואר במשנ"ב סי' קפח שם, אבל גם לענין ראש חודש מאחר שבא על ידי לידי פלוגתת האחרונים אינו נכון להכנס לספק לכתחילה כמ"ש המשנ"ב לענין על הניסים וכ"ש הוא).

והנה אע"פ שהפוסקים דברו על ברכת המזון והזכרת על המחיה הוא קל יותר, מכל מקום גם בהזכרה שהיא קלה יותר נוהגים דינים אלו עכ"פ כל עוד שאין סתירה להזכרה אחרת (כדמוכח בנידון המשנ"ב הנ"ל בסי' רפח על הזכרת חנוכה ופורים שאינם חיוב מדינא דגמ' ומבואר שכשאין תרתי דסתרי ודאי מזכיר, ואע"פ ששם מיירי כשעכשיו חנוכה ופורים שאין חשש שקר, אולם המשנ"ב בסי' תרצה הנ"ל הזכיר גם מקרה הפוך של מוצאי פורים, ותו לא מדי).

אין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים ללא שאלת חכם.

אין התחייבות להשיב לכל שאלה המתקבלת, עקב העומס.

לתמיכה בהוצאות המערכת ניתן באמצעות כרטיס אשראי בקו שכיחא 03-6703-111 שלוחה 5